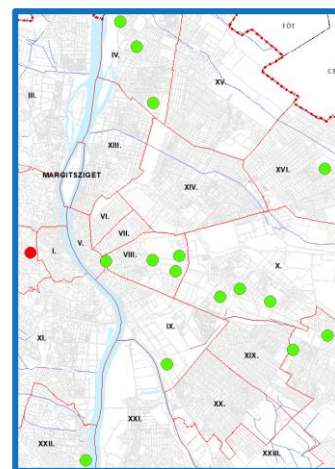

XII. kerület

2.1.21. Budapest XII. kerület, Istenhegyi út 1-3.

hrsz.:10015

Az épületek a Vízművek Krisztinavárosi átemelő gépház-telepének Istenhegyi úti kapujától, illetve a Kék Golyó utca 21. felől közelíthetők meg. A vízmű-telep 1882 óta szolgáltat vizet, és ma is fő bázisa a Hegyvidék vízellátásának. Gépházból is kettő épült a telepen: a régi, a Diesel-gépház, ahol egykor még gőzgépes szivattyúk nyomták a vizet, és az új gépház, ahol már elektromos áram hajtotta a körforgó gépeket.

A **csarnoképület** a századforduló környékén az ipari építészetre jellemző téglarchitektúra jegyében Ják Alajos tervei alapján gép-és kazánházként épült. Az Istenhegyi út felől feltáruuló, nyeregtetős, palafedésű épület két egymás mögötti tömegből áll. Az Istenhegyi út felőli csarnok eredeti architektúráját őrző épületrész téglahomlokzatát vakolt lizénák, és vakolt szegmensíves záródású nyílászárók tagolják. A hátsó épületszárny 1978-ban a funkcióbővítés során emeletráépítéssel bővült – számítógépközpontot hoztak létre itt -, és ekkor ezt az épületrészt megfosztották karakteres téglarchitektúrájától. Az épület Istenhegyi út felőli, azaz első része, a csarnok, ipartörténeti és építészeti értékei, valamint a városképben meghatározó szerepe alapján védelemre érdemes.

A szimmetrikus elrendezésű neobarokk **üzemépület** a telep Kék Golyó utca felőli kapuján át közelíthető meg. Az épület 1928-ban épült, a tervezője nem ismert. A tömeg középső részét elfoglaló csarnok, azaz szivattyú-gépház, az épület északi oldalán, a középső főbejáraton át érhető el. Az épület oldalszárnyai közül az egyik transzformátor-központként működik, a másik pedig öltöző funkciót tölt be. Mindkét oldalszárny északi homlokzatán a nyílászárók karakteres átépítésére, átcsoportosítására került sor. Az épület a mai kor igényeinek megfelelő részleges funkcionális átalakítás eredményeként esztétikailag és műszakilag is jól karbantartott építészettörténeti, ipartörténeti emlék, ezért védelemre érdemes.

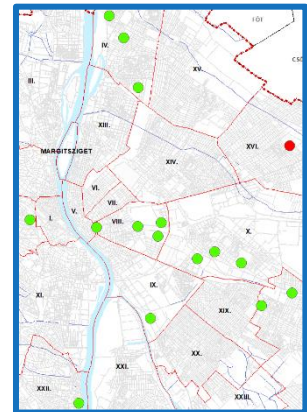
12.1.66.	Istenhegyi út 1-3. = Kék Golyó utca 21.	10015	Vízművek, csarnoképület és üzemépület
----------	--	-------	---------------------------------------

XVI. kerület

2.1.22. Budapest XVI. kerület, Margit utca 114.

hrs.: 107259

Az IKARUSZ gyár 1895-től a 2007-es bezárásáig a világ autóbuszpiacának egy meghatározó szereplője volt. Az 1990-es évektől a buszgyártás fokozatosan megszüntetésre került.

Az iparterület védelemre javasolt épülete a 35-ös számú csarnok. A pillérvázás, háromhajós épület dongatetővel fedett. A jobb megvilágítás érdekében a tervező a bazilikális elrendezést választotta, a főtengely kiemelésével kétoldalt ablaksorok húzódnak hosszanti irányban. A hármas osztatú, szimmetrikus főhomlokzatra merőleges oldalhomlokzatokon 16 egységet alkotó, nagyméretű, osztott ablakok találhatóak. Az épület jelenleg használaton kívül van.

Az épület építészeti értékei a védetté nyilvánítást indokolják, azonban az épület végéhez kapcsolódó 35A nevet viselő, fszt.+3 emeletes, téglá architektúrájú, vélhetően irodaépületre a védettség nem vonatkozik.

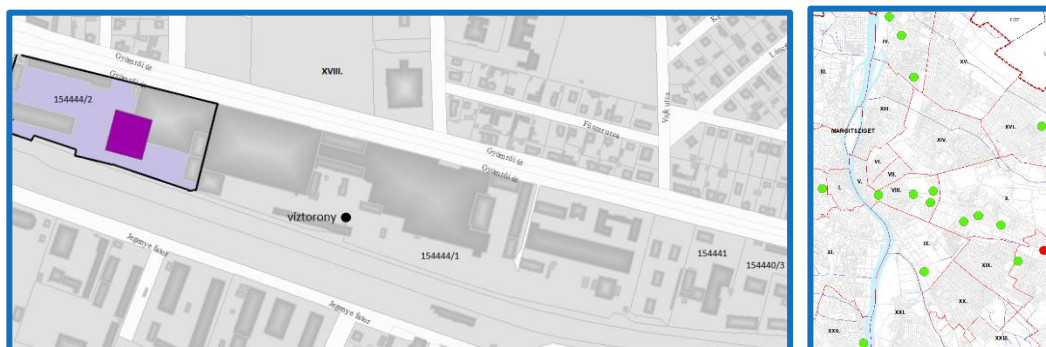
16.1.23.	Margit utca 114. = Arany János utca 53.	107259	egykori IKARUS gyár, 35. csarnok
----------	--	--------	----------------------------------

XVIII. kerület

2.1.23. Budapest XVIII. kerület, Gyömrői út 83.

hrs.: 154444/2

Benno Orenstein (1851-1926) és Arthur Koppel (1851-1908) 1876-ban Berlinben alapította meg mezei vasutak gyárát. A cég 1890-ben kezdett külföldi terjeszkedésbe: a Monarchiára koncentrálnak 1890-ben Prágában, 1891-ben Bécsben, 1892-ben pedig Budapesten nyitottak értékesítési irodát.

A magas vámok miatt hamarosan gyárakat is létesítettek a Monarchia területén: 1895-ben Prága mellett, ahonnan az északi területeket szolgálták ki, 1896-ban Pestszentlőrincen, ahonnan a déli régiót és a Balkánt. Pestszentlőrincen a 3100 négyszögöles területen a gyár keskeny nyomtávú kisvasutat, váltó- és jelzőberendezést, bányai és mezőgazdasági csilléket gyártott.

A II. világháború után áttértek a bányacsillék gyártására. 1947-ben az Orenstein és Koppel cég megszűnt és MASZOVOL néven szovjet-magyar vállalkozásként olajipari berendezések előállításába kezdtek.

1954-ben ugyanitt - Gyömrői út 83. alatti székhellyel - alakult meg a Budapesti Kőolajipari Gépgyár, ahol olajipari finomító berendezéseket, lepárló tornyokat, óriástartályokat készítettek.

A telepen jelenleg kereskedelmi funkciók találhatók. A terület legrégebbi épületeit 1896-ban az Orenstein és Koppel cég emelte. A téglarchitektúrájú csarnokok a századfordulós ipari építészetre idézik. Az épülecsoporthoz 3 sód-tetővel fedett, és egy nyeregtetős, oromfalas épületből áll. A sód-tetős tömegekhez földszintes, nagy belmagasságú, felülvilágítás, valamikor kísérleti műhelynek épült épületrészek is csatlakoznak. A mives téglapillérekkel tagolt téglaszerkezetű tartószerkezeteket acélszerkezetű tető fedi.

Az épület korának jellegzetes alkotása, ezért építészeti értékei alapján védelemre érdemes.

18.1.23.	Gyömrői út 83.	154444/2	egykori Orenstein és Koppel által alapított Keskenyvágányú Vasutak Gyára, téglarchitektúrájú csarnokok, 1896
----------	----------------	----------	--

Az épület a vasút és a Gyömrői út között lévő terület századfordulós beépítésének egyik jellegzetes eleme, amely megjelenésében még ma is felismerhetően hordozza az építéskor kialakított architektúrát. A megépítés pontos ideje egyelőre nem ismert. Az épület 1915-ben Neuschloss-parkettgyárként üzemelt.

1947-1948-ig a Budapesti Államépítészeti Hivatal kapott itt helyet, ahogy erről a déli véghomlokzaton, az oromfalon feltüntetett korabeli felirat is tanúskodik. Az épület 1968-tól az Állami Fuvarozási és Kordélyozási Vállalat helyszíne volt.

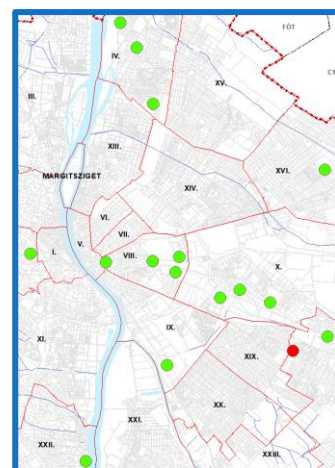
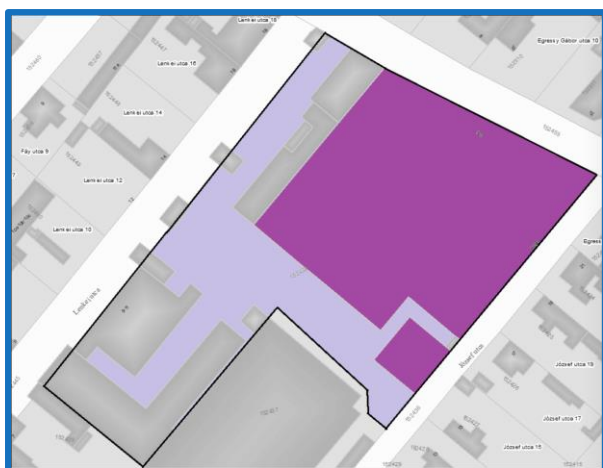
A hosszú csarnoképületet mára kettéosztották, tulajdonjogilag ezért már két helyrajzi szám alá tartozik.

Jelenleg a Gyömrői úti szárnyban gumiszervíz, a vasút felőli oldalon pedig Magyar Közút Nonprofit Zrt. Pest Megyei Igazgatóságának telephelye található.

Az egyhajós csarnoképület egy letűnt korszak típusépülete. Karaktere, formája, tömege, téglarchitektúras homlokzata maradandó építészeti értéket képvisel. Visszafordíthatatlan beavatkozások nem hagytak nyomot az épületen, csupán a Gyömrői út felé eső épületrész téglaburkolatos homlokzatát festették fehérre, és egyes homlokzati nyílászárókat műanyag nyílászáróra cseréltek. Az épület építészeti megjelenésével környezetének meghatározó eleme. Védetté nyilvánítása indokolt.

18.1.24.	Gyömrői út 93., 95.	154440/3 154441	egykori Budapesti Államépítészeti Hivatal Géptelepe, téglarchitektúrájú csarnoka 1915.
----------	---------------------	--------------------	--

Az egykori Kispesti Textilgyár Rt. hatalmas komplexuma Kispest és Pestszentlőrinc határán terült el, amely gyakorlatilag egy egész kis várost rejtett magában. Az intézményt 1907. január 22-én Popper Károly alapította, ahol Ágoston Manó kezdte az első munkásjóléti intézkedéseket, amelyeket gróf Teleki János folytatott. A csecsemőgondozástól kezdve a felnőttek szórakoztatásáig mindenre igyekeztek figyelni. Az 1907 előtti időkben is működött a gyár területén (Kispest, Fáy u. 2.) egy jelentéktelen kis szövőde, amely 1897-ben kezdett dolgozni hatvan emberrel és tizenöt-húsz szövőgéppel. Ennek telkét vásárolta meg 1907-ben Popper Hugó, Adolf és Károly, és a konjunktúrát kihasználva szövőgyár építését határozták el.

A 30-as években a Kispesti Textilgyár Rt. (Kistext) az ipartörténet gazdaságilag kimagasló teljesítményű résztvevője lett. 1942-ben mintegy háromezer-kétszáz ember dolgozott itt, többségük nő. A világháború befagyasztotta az intézmény működését. A háború utáni államosítás természetesen nem kímélve a gyár sorsát sem. A gyárban az itt sodort, úgynevezett "vigonya" fonalból készültek a korszak jellegzetes műszálas melegítőruhái, a KGST piacot elárasztó mackófelsők és -alsók. A Kistext gyára a nyolcvanas évek elején tönkrement, a XVIII. kerületi gyártelep tágas csarnokait a Főváros vásárolta meg a vállalatától, mivel a Színházak Központi Műtermeinek VIII. kerületi, Csokonai utcai épületében már csak roppant szűkösen fértek el díszletfestők és építők.

Az átépítések a bécsi Art for Art díszletgyár tanulmányozása után 1985-ben kezdődtek és 1987-re fejeződtek be. A díszletgyár, azaz a József utca és Egressy Gábor utca sarkára települt **sed-tetős csarnoképület** 1988-tól kezdett működni. Egyszerre két színdarab díszletein tudtak dolgozni a csarnokban, a díszletek szerkezeteit 93 faipari és vasipari gépen gyártották. Az elkészült díszleteket a csarnoképület középpontjában lévő, húsz méter belmagasságú díszletállító toronyban szerelték össze, hogy végleges formában is lássák a gyártók: milyen munkát is végeztek, majd a szétszedhető szerkezeteket csak ezután vitték a rendeltetési helyükre - filmforgatásokhoz, színházakba, operákba. A toronyban komoly teherbírású zsinórpádlást alakítottak ki a nehéz díszletelemek mozgatásához, ez jelenleg is működőképes, használható állapotban van. A díszletgyár a kulisszák mögött dolgozók falansztere lett, a telepen minden díszletkészítéssel kapcsolatos szakma külön műhelyt kapott, az itt dolgozók számára pedig közös ebédlő és más kiszolgáló helységek épültek. Két asztalosműhely, egy festőműhely, egy kárpitosüzem és egy lakatosüzem ontotta a díszleteket, 80-130 fő dolgozott egyszerre folyamatosan. A díszletgyár nem érte meg tizedik születésnapját a József utcában. 1996-ban bezárták tűzvédelmi okok és főként anyagi, elszámolásbéli gondok miatt. A különböző műhelyek (például a festő- és szobrászműhely) a privatizáció során szakmánként magánkézbe kerültek és önálló vállalkozásokként különböző helyeken üzemelnek. Mára évente körülbelül 5-6 filmhez készítenek itt különféle díszleteket, amióta önállósodtak, sikerült viszonylag stabilizálni a cég helyzetét a filmgyártási piacon. A gyártelep jó része a főváros tulajdonában van, részben ennek is köszönhető, hogy a nagyobb hányadát művészek vehették birtokukba, új életet lehelve a gyárba, tulajdonképp megmentve az enyészettől.

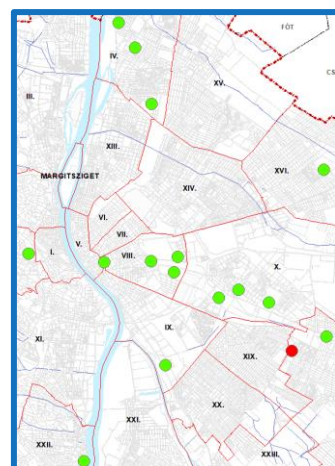
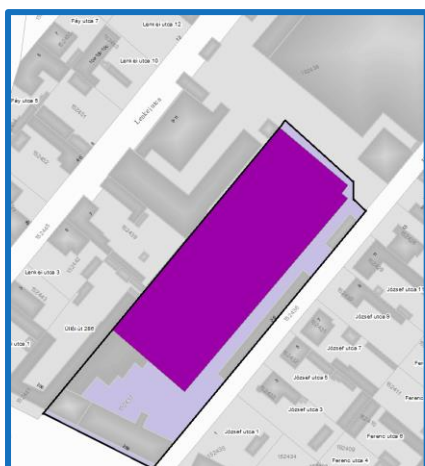
A díszletgyári telep jelenleg szomorú sorsú motívuma, hogy a gyártelep legszebb darabja, az udvar déli sarkában álló kétemeletes (alagsor, mfszt, 2 emelet, tetőtér) **lakóépület** sorsa még rendezetlen. Egykor grófi tulajdonban volt a – vélhetően a dolgozók számára szoba-konyhás lakásoknak és

irodáknak - megépített lakóépület, majd óvoda és makettépítő műhelyként működött. Jelenleg üresen áll, az épület műszaki állapota folyamatosan romlik, tulajdonosa a főváros, hasznosításáról nem tudni sokat.

A csarnoképület és a kétemeletes egykori lakóépület a téгла-architektúra szép példái, építészeti értékeik alapján védelemre érdemesek.

18.1.26.	József utca 8-14/B = Egressy Gábor utca 5-11. = Lenkei utca 9-11.	152438	egykori Kispesti Textilgyár, csarnoképület és lakóépület
----------	---	--------	--

1903-ban az Üllői úton, a lajosmizsei sorompónál megnyílt Steiner Adolf Magyar Szalagszövő Gyár Szentlőrinc nevű üzeme. A gyárban különböző szalagokat és textiliákat gyártottak. 1933-tól a gyártás kiegészült a klöpli függöny gyártásával, a cég neve vélhetően ekkor már Szalagfüggöny és Csipkegyár lett. 1995-ben a gyár megszűnt.

A gyártelep épületeinek többsége ma már rossz állapotú, ezeket különböző profilú cégek használják, többnyire raktározásra.

A csarnoképület földszintes homlokzata 12 tengelyes, téglarchitektúrás, a tetőidoma az ipari épületekre jellemző séd tetővel fedett. A nyíláskialakítás nem egységes, a téglából kialakított keretezés emeli ki a homlokzatból. A tetőt a földszinti sávtól egy téglából készült fogsorminta választja el. Az ipari csarnok egységes képét a karakteres tetőkialakítás és az oromzatok kerek motívumai adják.

Az épület korának jellegzetes alkotása, ezért építészeti értékei alapján védelemre érdemes.

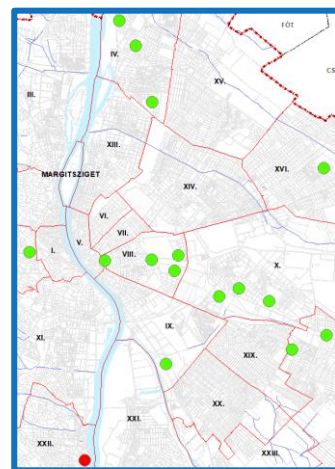
18.1.28.	Üllői út 288. = József utca 2-6.	152437	egykori Steiner Adolf Magyar Szalagszövő Gyár Szentlőrinc nevű üzeme, séd-tetős csarnoképület
----------	-------------------------------------	--------	---

XXII. kerület

2.1.27. Budapest XXII. kerület, Nagytétényi út 48-50.

hrs.: 224778

Az egykori Haggenmacher sörgyár Budafok történelmi belvárosától délre, a Duna partjához közel, a Borhegy lábánál helyezkedik el a Nagytétényi út és a Sörgyár utca által határolt saroktelken. A nagyméretű telken több épület található, melyen az egykori Haggenmacher sörgyár vagy feltételezhetően azzal összefüggésben épült ipari funkciójú, jellemzően téglarchitektúrás épületek képezik a helyi védelem tárgyát, kivéve a magasabban fekvő villaépület, továbbá a Sörház utcai épületek az asztalosműhely kivételével.

A sörgyár építése 1886-ban kezdődött Frohner János építető által, ám az építkezés tőkehiány miatt félbemaradt. Így vette meg Haggenmacher Henrik vállalkozó a területet, majd 1873-ra befejezte az építkezést, és elkezdődhetett a sörfőzés. A feltételezett építészek a prágai származású Böldner és Kovács Frigyes. A sörgyár folyamatosan fejlődött, 1875-re a második legnagyobb sörgyártó cég lett a kőbányai Dréher mögött. Az első világháború utáni jelentős recessziót a cég úgy próbálta túlélni, hogy a Dréher Söripari Rt-vel konszernbe lépett, ám 1933-ra teljesen beolvadt a nagyobb vállalatba, és a budafoki telepen a gyártás 1934-ben megszűnt. Az utolsó jelentősebb építési fázis feltehetően az 1910-es évek végén történt. A sörgyári funkció megszűnése óta az épületek használaton kívüliek lettek, vagy raktározási célra, kisebb műhelyként hasznosították ezeket. 2004-ben lassú fejlesztések kezdődtek a terület művészeti központként való felélesztésével. A korábbi gyárhoz tartozó épületekben több intézmény kapott helyett. A Nagytétényi út melletti épületegyüttesben az AQB kortárs művészeti központ, a dongatetős épületben a telek közepén pedig a Westwerk Stúdió működik. Az AQB kihasználva az ipari adottságokat a megmaradt fatartós tereket kiállítóterként hasznosítja.

Az épületegyüttes történeti-ipari jellege az elsődlegesen védendő érték. Az együttesen belül védettek az alábbi épületek:

- A jelenlegi AQB épületei (1), a Nagytétényi út melletti magasabb hasábalakú ötszintes téglapépület, valamint a hozzá kapcsolódó alacsonyabb épületrész. Különös tekintettel védettek az eredeti faszervezetű terek.
- A Nagytétényi úti bejáratától jobbra eső sörgyárhoz tartozó eredeti épületrészek, a téglarchitektúrák épületek, valamint a kémény. (2)
- A dongatetős, téglarchitektúrák épület, jelenleg Westwerk stúdió (3), a belső terében látszó rácsos tartó szerkezetével.
- A korábban asztalosműhelyként üzemelt Sörgyár utcán található téglarchitektúrák épület. (4)
- A telekbelsőben elhelyezkedő, téglarchitektúrák, háromhajós csarnoképület (5), belső tartószerkezetében öntöttvas oszlopokkal.

22.1.68.	Nagytétényi út 48-50.	224778	egykori Haggenmacher sörgyár téglarchitektúrák épületei
----------	-----------------------	--------	---

